

10 ЗАГАЛЬНИХ ПРАВИЛ

СПІЛКУВАННЯ З ЛЮДЬМИ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ

1. Коли ви розмовляєте з людиною з особливими потребами, звертайтеся безпосередньо до неї, а не до людини, яка її супроводжує (батьків чи сурдоперекладача).
2. Під час знайомства природно потиснути руку людині з особливими потребами (навіть ті, кому важко рухати рукою, або хто користується протезом, здатні потиснути руку).
3. Коли ви зустрічаєтеся з людиною, яка погано або взагалі не бачить, обов'язково називайте себе і всіх, хто з вами. Якщо у вас відбувається спільна бесіда у групі, не забувайте пояснити, до кого в цей момент ви звертаєтеся, і назвіть себе.
4. Пропонуючи допомогу, зачекайте, доки її приймуть, а потім запитайте, що і як робити. Якщо вас не зрозуміли — не соромтеся, перепитайте.
5. Звертайтеся до дітей з особливими потребами на ім'я, а до підлітків — як до дорослих.
6. Спиратися або гойдатися на чужому інвалідному візку — те саме, що спертися на його власника. Інвалідний візок — це частина недоторканого простору людини, яка його використовує, в тому числі й дитини. Це обов'язково потрібно пояснити учням.
7. Розмовляючи з людиною, яка відчуває труднощі у спілкуванні, слухайте її уважно. Будьте терплячими, чекайте, доки вона сама закінчить фразу. Не виправляйте і не закінчуйте замість неї речення. Не соромтеся запитати, якщо ви не зрозуміли співрозмовника.
8. Коли ви розмовляєте з людиною, яка користується інвалідним візком або милицями, намагайтеся розташуватися так, щоб ваші очі були на одному рівні. Вам буде легше розмовляти, а вашому співбесіднику не доведеться закидати голову.

9. Аби привернути увагу людини, яка погано чує, зробіть їй знак рукою або торкніться плеча. Дивіться їй в очі і говоріть чітко, однак зважайте, що не всі люди, які поганочують, вміють читати по губах. Розмовляючи з тими, хто може читати по губах, розмістіться так, щоб на вас падало світло і вас було добре видно, ніщо вас не затуляло.

10. Не соромтеся, якщо випадково сказали: «Побачимося» або: «Ви чули про це?..» тому, хто не може бачити чи чути.

АНКЕТА

«Ставлення підлітків до дітей з обмеженими можливостями»

1. Як ти ставишся до дітей, які мають особливі освітні потреби:

- Порушення зору, слуху;
- Фізичні вади;
- Розлади розумового розвитку;
- Порушення психологічного розвитку;
- Хронічні захворювання?

2. Які позитивні риси особистості ти можеш відзначити в цієї категорії дітей?

- Доброзичливість;
- Наполегливість у досягненні мети;
- Працездатність;
- Терпіння;
- Інше (напиши).

3. Які негативні риси особистості ти можеш відзначити?

- Заздрість;
- Недовіра до оточуючих;
- Нестаток ініціативи;
- Надмірне почуття жалю до себе;
- Низький рівень комунікативності;
- Почуття невпевненості.

4. У якій школі найкраще було б навчатися дітям з особливими потребами?

- В спецшколах;
- В спецкласах масових шкіл;
- У звичайному класі загальноосвітньої школи;
- Індивідуально вдома.

5. Як ти ставишся до того, щоб така дитина була твоїм:

- Сусідом по дому;
- Сусідом по квартирі;
- Родичем;
- Однокласником;
- Другом?

6. Чи потрібні такі пільги для дітей з обмеженими можливостями:

- При вступі до вищих навчальних закладів, технікумів;
- У транспорті;
- При лікуванні;
- Соціальна допомога?

7. Чи потрібен у місті спеціальний центр, де б могли спілкуватися діти з особливими потребами та їх здорові ровесники?

- Так;
- Ні;
- Не знаю.

ПОРАДИ БАТЬКАМ, У ЯКИХ Є ДІТИ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ

У процесі виховання та догляду дитини Ви маєте бути уважними, спостерігаючи за відповідністю (чи невідповідністю) психофізичного розвитку її віку; відстежувати своєчасність проходження основних етапів розвитку (коли почала сидіти, вставати, фіксувати погляд, стежити за рухом іграшки, брати її в руку, координувати рухи руки і погляду, коли з'явилися агукання і лепет, перші слова тощо).

Зверніть увагу на емоційний розвиток дитини. Якщо в її поведінці вчасно не формуються такі яскраві вияви емоційного розвитку, як усмішка, інтерес до обличчя людини, впізнавання близьких, адекватний відгук на вплив ззовні; спостерігається пасивність у контактах з оточенням, або, навпаки, надмірна збудливість, – це має насторожити Вас. Не розцінюйте ці тривожні тенденції як прояв особливого характеру малюка.

Ви як батьки маєте правильно розуміти суть порушення дитини, а також відповідні особливості її розвитку.

В одних випадках дитині не приділяють достатньої уваги: не розуміючи особливостей її розвитку, не вміючи знайти до неї правильний підхід, батьки виховують її стихійно, під впливом обставин. Це, звісно, призводить до того, що вона відстає в розвитку, часто неадекватно реагує на певні вимоги.

В інших – батьки надмірно опікають дитину, оберігають від усіляких труднощів, намагаються все зробити для неї і замість неї. Вони стають її очима, вухами, руками, відтак діти стають безпорадними і також відстають у розвитку.

Ви маєте докласти максимум зусиль для фізичного, розумового та емоційного формування малюка, зважаючи на те, що процес буде тривалим і непростим. Якщо Ви будете терплячим і не квапитимете дитину, вона поступово навчиться всього.

Намагайтесь зробити так, щоб малюк постійно відчував, що спілкування з ним приносить Вам радість. Так йому буде значно легше навчатися.

Якщо Ваша дитина народилась не такою, як інші

Якщо Ваша дитина народилась не такою, як інші, Ви, безумовно,

матимете проблем більше, ніж інші батьки. Перед Вами, напевно, постануть запитання, на більшість із яких Ви не зможете знайти відповіді одразу: «Чому це сталося з моєю дитиною?», «Чи немає в тому, що сталося, нашої вини?», «Чи можна щось зробити для того, щоб урятувати дитину, виправити відхилення?», «Якою виросте моя дитина, як складеться її доля?», «Як жити далі?»

Такі проблеми хвилюють багатьох батьків, адже щодня на світ народжуються немовлята, яких ми називаємо дітьми з особливими потребами. На них, як і на кожного малюка, чекає своя неповторна доля. Однак для того, щоб спробувати зробити його щасливим, Вам необхідно реально оцінювати ситуацію і не впадати у відчай, адже стрес через інвалідність більше переживають батьки, а не малята. Якщо дитину просто люблять усі, хто її оточує, піклуються про неї, вона не усвідомлює того, що чимось відрізняється від більшості.

Пам'ятайте: Ви не самотні. За всю історію розвитку суспільство набуло цінний досвід лікування, догляду та виховання таких дітей. Далі наведемо основні поради, які допоможуть об'єктивно оцінити ситуацію, правильно розставити акценти й залишитися у гармонії із самим собою.

Як говорити з дитиною про її особливі потреби у навчанні:

- давайте окремі поради, котрі б допомогли Вашій дитині зрозуміти, що їй допомагає вчитися краще, наприклад: «Мені здається, що ти краще запам'ятовуєш інформацію, коли бачиш предмети»;

- якщо необхідно, пояснюйте своїй дитині результати оцінювання, щоб вона краще розуміла свої можливості та потреби, а також їх пов'язаність з навчанням та життям;

- пояснюйте, що кожна людина навчається зі своєю швидкістю та особливим підходом. Наприклад, одні діти навчаються краще, коли прослухають пропоновані їм матеріали, а інші – коли прочитають або побачать на власні очі;

- використовуйте слова, котрі Ваша дитина розуміє;

- наголошуйте на тому, що Ваша дитина не лишається на самоті зі своїми проблемами. Їй зможуть допомогти батьки, родина та персонал школи;

- допомогу, котру буде отримувати Ваша дитина, опишіть конкретно, реалістично та в позитивному світлі;

- обговоріть, як потрібно реагувати на можливі образи від однолітків;

- проводьте рольові ігри, моделюючи можливі складні ситуації в школі;

- шукайте можливостей підтримки та інформаційного забезпечення. Коли Ваша дитина зростатиме, допомагайте їй робити це самостійно, щоб з часом вона могла захищати право на свої власні освітні потреби;

- доцільно заохочувати свою дитину до активної участі у складанні Індивідуальної програми розвитку та встановленні реалістичних цілей за результатами навчання;

- дайте почитати дитині книги, в яких описуються проблеми, подібні до її проблем. Книги надають дітям можливість встановлювати зв'язки між подіями та головними героями і проводити паралелі з їх власним життям. Саме так часто пом'якшується відчуття самотності, сум'яття чи ізоляції. Діти можуть у житті опиратися на мудрість та моделі поведінки, запозичені з прочитаних чи прослуханих книжок.

Підбадьорюйте

Після того, як сім'я вперше дізналася, що у дитини можуть бути особливі потреби, їй може знадобитися час для адаптації. Дитині також може бути нелегко в цей період. Підбадьорюйте дитину, більше звертайте увагу на її сильні сторони – це допоможе сформувати рівновагу зі щойно виявленими проблемами. Здібності є в усіх дітей, їх потрібно лише виявити і розвивати. Хваліть завжди за конкретну дію, будьте красномовними:

- «Ти дуже добре зробив ...»

- «Я бачу, що ти набагато краще вчишся, коли ...»

- «Я помітив покращення в ...»

- «Давай разом попрацюємо над ...»
- «Я дуже ціную твою значну роботу та зусилля, витрачені на ...»
- «Чим я можу тобі допомогти...»,
- «Я бачу, ти добре попрацював над...»,
- «Дякую, що ти ретельно виконав завдання».

Будьте готові допомагати дитині, однак за найменшої можливості посилюйте її незалежність. Підбадьорюйте та заохочуйте дитину, щоб формувати її самостійність та впевненість:

- складіть список усіх сильних сторін та потреб своєї дитини та часто звертайтеся до нього;
- якщо можливо, допомагайте Вашій дитині висловлювати свої думки. Для зразку висловлюйте перед нею свої думки вголос;
- робіть наголос на позитивному: визначайте, підтримуйте та формуйте сильні сторони своєї дитини. Створюйте ситуації, де ці сильні сторони можуть якнайкраще проявлятися. Визнання та похвала від інших утворюють міцне підґрунтя для навчання новим та незнайомим навичкам чи завданням. Уникайте порівняння дитини з іншими дітьми, оскільки це нівелює унікальність кожної особи;
- надавайте Вашій дитині можливості навчитися новому – займатися спортом чи рукоділлям. Дітям потрібно відчувати, що вони щось вміють або знають, як робити;
- створюйте для своєї дитини та підтримуйте ситуації, в яких вона відчуватиме задоволення від допомоги іншим;
- допомагайте своїй дитині гордитися її етнічним походженням. Розкажіть їй про корені та історію своєї сім'ї. Разом досліджуйте своє родове дерево. З цими знаннями у дитини сформується глибоке відчуття самоідентифікації;
- сформууйте стабільні зразки суспільної поведінки. Вони допоможуть дітям почуватися більш захищеними і краще розв'язувати низку соціальних проблем;

• вдома прививайте своїй дитині ставлення «я можу», щоб вона впевнено пробувала нові навички. Коли дитині не вдається досягати успіху, намагайтеся виробити в неї ставлення до цього як до навчання, а не як до поразок. Запитуйте: «І чого ти навчився?» або «Що ти зробиш по-іншому наступного разу?».

Навчайте дитину навичкам прийняття рішень

Упевненість приходить тоді, коли дитина має навички вирішення проблем для прийняття правильних життєвих рішень. Дітям потрібен набір навичок, котрі б допомагали приймати рішення у мінливих умовах.

Щоб допомогти своїй дитині вирішувати проблеми, застосовуйте просту модель їх розв'язання, зразок якої надається далі.

Використовуйте стратегію заспокоєння – перед прийняттям рішення порахуйте до десяти або поговоріть самі з собою.

• Визначте проблему. Нехай Ваша дитина висловить наявну проблему своїми словами. Можливо, Вам потрібно буде задавати їй питання, щоб допомогти у цьому.

• Сформулюйте можливі шляхи вирішення. Не критикуйте жодну ідею.

• Відкиньте варіанти, які будуть незручними або непосильними для Вашої дитини.

• Зважте всі «за» та «проти» тих варіантів, що залишилися, а потім виберіть найкращий з них. Запитайте: «Що буде, якщо ти спробуєш ось так?»

• Обговоріть, що слід робити для втілення цього рішення і як діяти в разі виникнення проблем.

• Після прийняття рішення – дійте.

• Оцініть це рішення. Наскільки воно було вдалим. Що можна наступного разу зробити по-іншому? Чого Ви навчилися?

• Моделюйте навички вирішення проблем своєї дитини. Обговоріть шляхи співпраці та активної роботи з партнерами для пошуку взаємовигідних рішень.

Формуйте комунікаційні навички

Покращення комунікаційних навичок дитини підвищує її шанси стати впевненою, незалежною та успішною дорослою людиною. Ефективні комунікаційні навички дозволяють дітям висловлювати свої потреби та побажання, розвивати соціальні стосунки.

Заохочуйте свою дитину висловлювати власні ідеї, почуття, думки та погляди, а самі активно слухайте. У сім'ї обговорюйте події під час споживання їжі, поїздок на машині, прогулянок або перед сном.

• Слухайте свою дитину. Вставляйте кілька слів, щоб підбадьорити, заохотити до спілкування. Коли навички активного слухання моделюються вдома, дитина, швидше за все, буде повторювати їх під час свого спілкування з іншими.

• Заохочуйте свою дитину ставити запитання.

• Давайте своїй дитині можливість спілкуватися з різноманітними людьми: сусідами, членами родини, меншими дітьми чи професіоналами.

• Для тренування комунікацій в різноманітних ситуаціях використовуйте рольові ігри.

Стимулюйте дружні стосунки

Дітям з особливими потребами можуть знадобитися підтримка та заохочення до встановлення дружніх стосунків. Взаємодіючи з іншими людьми, діти вчаться вирішувати свої власні конфлікти, розуміти суспільні рамки, здобувати повагу інших та розвивати чуттєвість до унікальних потреб оточуючих. А для цього:

- Обговорюйте елементи дружби – повагу, довіру, задоволення, прийняття.

• Заохочуйте дітей запрошувати їх друзів до себе додому.

- Запросіть друга Вашої дитини на якусь сімейну подію.
- Запропонуйте групи, команди чи організації, до яких може приєднатися Ваша дитина – часто дружба виникає в організаціях, де в дітей є спільні інтереси.
- Заохочуйте дитину ставити питання та демонструвати інтерес щодо оточуючих.

ПАМ'ЯТКА

ДЛЯ УСПІШНОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ ТА ПОБУДОВИ ЇХНІХ ВЗАЄМИН У СОЦІУМІ

- 1. Поступове збільшення дозованого навантаження з метою розвитку контактів із різними соціальними верствами суспільства.**
- 2. Систематичність самоосвіти і самореалізації в досягненні мети.**
- 3. Багаторазове повторення за принципом «від простого до складного».**
- 4. Самоконтроль і корекція поведінки залежно від умов середовища.**
- 5. Довіра до людей.**
- 6. Повага до людини як вищої цінності життя.**
- 7. Прояви індивідуальності в поведінці та діяльності.**
- 8. Розвиток креативності, творчих здібностей.**
- 9. Приймай людину такою, якою вона є, відмовся від стереотипів.**
- 10. Не допускай насилля над іншою особистістю.**
- 11. Абсолютна віра в позитивний початок і реалізацію потенціальних можливостей.**
- 12. Максимум такту та великодушності.**
- 13. Увічливість, доброзичливість, скромність.**
- 14. Організованість.**
- 15. Стислість.**
- 16. Демократія.**
- 17. Максимум згоди, симпатії.**